

Na tem vogalu se je mudil celo večnost.

Čakal je

blagoslavljal je ljudi miloščine pa ni sprejemal.

Poslušal je tuje besede in daljne španske reke

misлил na mlade plesalke in na granate.

Jurišal je;

in zmrznil je v tem velikem snu.

Prevedel Andrej Arko

Jevrem
Brković

Prišleki

(Dva odlomka)

- I. Ko prihajajo prišleki in ko pridejo,
je to prav gotovo znamenje, da se je zgodilo nekaj:
zmagal je oni, ki ga je nahranil
njihov kruh, meso, sol in kopriva.
Zgodovina se je odela z raševino in kožami,
obula se je v volnene nogavice, opanke in cikle,
orgnila se z listjem, slamo in senom,
krenila je v mesto, da bi se spočila in okopala,
da bi svoje ljudi, ljudstvo in ranjence,
svoje skrivalce, svojo kmečko množico
vselila v palače, pognala v gledališča,
namestila v tovarni in zabavala na trgu.

Ko prišleki pridejo, planejo, ko prodro,
ne rabijo drugega kot zastave in kruha,
in svojih pesmi, jezika ter zdravja.
Na trgu prasketajo ognji pozno v noč,
prišleki plešejo svoja kola, igrajo svojo glasbo,
nosijo slike svojih vodij in svojih nebes,
na trgu večerjajo, ljubijo in jokajo,
ker z njimi niso tudi njihovi umrli,
da vidijo, da slišijo, občutijo in doživljajo
ta meščanski čudež, to obilje svobode,
to ognjišče na parketu, kotliček v salonu,
klobaso v kaminu, pekačo na klavirju,
ta kotel, napolnjen z blagom, z ušmi in milom,
ta gola telesa v postelji, to podiranje postelje,
to razlašcanje gospode, ki milo prosi
za sobo na podstrešju, za sliko na steni,
za srebrno žlico, za kos pohištva,
za spominek z Dunaja, za beneško steklo,
za golobe na strehi, za kanarčke v kletki,
ki smo jih požrli v čast zmage in prišlestva.

Prišleki se le oglašajo v hišah, bivajo pa na trgu,
zamenjavajo vse, kar imajo: obleko, obutev,
ure in revolverje, glavnike in vžigalnike,
krajevne pesmi, slike in dekleta.
Zamenjavajo žene, toda od otrok se ne ločijo,
zamenjavajo vse, kar le morejo;
zamenjavajo ulice, trge in mesta,
ki jim dajejo imena svoja ali umrlih svojcev;
zamenjavajo zrak v mestu, tudi meščane,
naposled spremenijo tudi sebe v stare prišleke.

Prva pisma v rodni kraj so hkrati tudi prve laži;
vse sama hvala in izmišljena udobnost,
velike obljube ter drobni paketi,
ki vsebujejo največ sukanca, igel in kave,
tudi nekaj glavnikov, kako zrcalce in zavoj tobaka,
dva metra črnega blaga ter lastno fotografijo
poleg najlepšega spomenika v mestu.

V pislih stanujejo prišleki v strogem centru mesta,
to je prostrana zgradba, to je velika hiša,

tu se sedi, pa po domače se premišljuje vsak večer.
 Tisti nad njimi in tisti pod njimi so bivša gospoda,
 tudi kvizlingi, petokolonaši in trgovci,
 ki molče plačujejo svoje vojne grehe,
 dejansko, modro molče in čakajo,
 da mine doba prišlekov, da ganejo voditelje,
 da se prišleki najedo in oblečejo, da pozabijo na rodni kraj,
 da je pisem manj in manj, da paketi krenejo v nasprotno smer,
 da se prišleki zaljubijo v njihove hčere,
 da stopajo v njihove hiše, kjer se naselijo
 in s tem se za prišleke vse konča.

III. O ljubezni in lepem vedenju

so nas poučevale gospodinje in gospe
 iz razlaščenega razreda, razredno premagane in lepše oblečene
 kot hčerke in žene osvoboditeljev.
 Moj prvi sestanek na Kalemegdanu
 s še dobro ohranjenim kožuhom
 je minil v previdnem dotikanju kune,
 za katero bi takoj prisegel,
 da so jo lovili v Brdih
 s pomočjo dima, ki sem ga tudi jaz vdihaval.

Lagal sem nepričakovano in obvezno,
 da se je mati šolala na Cetinju,
 da je oče bil kadet v Petersburgu,
 pozneje pa da se je izšolal v Rimu
 in vsako jutro pil kavo skupaj z regino Jeleno,
 tako po domače in sorodniško.
 Bil da sem edinec, seveda precej premožen,
 začasno skregan z roditelji.

Udarniško značko, ki sem jo pošteno zaslužil
 v predoru Budoša, sem puščal med dragimi stvarmi,
 da bi se ne odrgnila ali izpulila
 dlako kožuhu, ki je preživel okupacijo,
 dneve osvoboditve ter upravo ljudskega premoženja,
 lahko bi njena temno rdeča barva
 bodla v oči gospo in me povsem razgalila.

Moje najljubše besede,
besede koscev in fantov,
tiste za ljubkovanje in nerganje,
tiste vojne, trpeče in naše,
sem tlačil v grlu,
nisem jim pustil, da gredo z jezika,
da me ne bi izdale ali uničile.
Skrival sem, da osebno poznam
dva slovita komandanta iz rodnega kraja
in da sta me oblekla in obula
v oficirski zadrugi, v specmagazinu,
kjer sem na lastne oči videl na tisoče bal
štofov, imenovanih Kozara;
bilo ga je toliko, da bi lahko z njim oblekli
vse, kar živi od Kozare do Beograda.
Njegov vonj je bil gost, topel in volnen,
in me spominjal na trope ovac, na mleko in golido.

Skrival sem tudi kosila skuhanega kajmaka,
in krompirjeve obede v vili komandanta,
ter paket oficirskega blaga, ki so ga poslali
po meni komandantovem bratu na vasi.
Vse sem kril, da se le ne izdam,
da bi prikril svojo prišlestvo,
svoje kmečko poreklo, svoje gorjansko otroštvo,
svoje odstopanje do Brezan,
svojo srbečico na vratu,
kako so me peljali na strelišče,
in končno moje sovraštvo do nje.

Pa moj prvi večer v Operi,
moje dolgo cincanje v garderobi,
moj nasmešek garderoberju,
moja okornost v foajeju,
moje brezupno iskanje kakega znanca,
moje potne noge, moj sram,
moja dolga postava, moja roka
pod njeno pazduho, moja pokončna drža,
moje iskanje prostora, moje usedanje,
moja bojazen pred snom in toploto,
moj prvi aplavz med gledalci,
ki bi moral biti mnogo tišji in krajši.

Moja prva noč v njeni hiši,
šopek cvetja, ki sem ga izročil v predsobi,
poljubljanje rok njeni materi,
usedanje za jedilno mizo,
moja prva večerja brez žlice,
natakanje vina, tresenje moje roke,
preračunan nasmeh ob vsaki priliki,
pritrjevanje stari gospe,
moje tiho opravljanje osvoboditeljev,
pitje kave brez srebanja, v troje,
moja zadržana solza v očesu,
moja prva noč v njeni postelji.

Bežanje iz njene postelje je enako
bežanju iz zapora ali s strelišča:
skok na klavir, s klavirja na okno,
z okna na cesto v jutranji zarji.
Planil sem v sobo in sem zbudil prišleke
s sporočilom, da je padla še ena mestna bastilja,
da je v naših rokah, pod našimi kolena,
da nas je poljubljala, da je resnično jokala,
omenjala razliko v letih in dve odvzeti nadstropji,
v katera so se množično vseljevali Bosanci, Ličani in Črnogorci.
Teh ljudi nikakor ne morem doumeti, je govorila,
družine se jim z vsakim dnem povečujejo z odraslimi osebami,
bedijo pozno v noč in glasno prepevajo,
skupaj večerjajo, pijejo, streljajo in se kličejo,
igrajo igre, ki so le njim razumljive,
imajo po en telefon in en radio,
ne preslišijo nobene vesti, niti govora,
množične pesmi in koračnice pojejo sami in korakajo.
Ko pa radio utihne, zasedejo telefon in ukazujejo,
naj se vse še enkrat ponovi in obvezno dodajo gusle,
nato pa budijo zaspale otroke in starce,
da vse to ponovno skupaj poslušajo.
Vem, kaj so resnične solze in ni mi lagala,
to je bil veliki jok v veliki postelji.
Nekje pred svitom so utihnili številni prišleki,
in niso slutili, da le eno nadstropje pod njimi
eden med njimi prosi, naj nadaljujejo,
in da je že vsa hiša osvojena,
ter da smo prodrli v gospejino spalnico,

in da je gospa gola in objokana,
da povsem iskreno sovraži svojega moža,
preklinja mu grob, skriva fotografije,
oblači me v njegove najbolj svečane obleke in prosi,
če sploh kaj razumem jezik prišlekov,
naj se jim prikažem in jih umirim.

Bilo me je strah njene neminljive beline,
dišala je po kutinah in jabolkih,
v velikih očeh je bilo nekaj podobno nebesom,
dve rdeči ustnici, dve majhni polkači,
ona pa vsa obla, toplá, mehka in neskončna.
Bile so to roke Madone, prevlečene z živim apnom,
ovijala me je s svilo, s kožo in lasmi,
odvajala me je od sna, sramu in ljubezni.
Prepričevala me, da nisem prišlek, temveč le,
da mi je lastna prišleška kri in še kaj.

Prevedla

Melita Rakočević-Petrić

in Milan Rakočević

Beležka o avtorjih

Sreten Asanović, rojen leta 1931 v Donjih Kokotih pri Titogradu, je izrazit novelist. Kratka novela in zvrst, ki jo navadno opredeljujemo kot kratka proza, sta obliki, s katerima je začel in jima ostal zvest vse do danes. Ta zavezanost kratki prozni formi najbrž pojasnjuje sorazmerno »zadržanost« v objavljanju: s prvo knjigo novel se je predstavil leta 1956, *Dolgi trenutki*, sledile si ji še *Ne glej proti soncu* (1960), *Igra z ognjem* (1966), *Lepa smrt* (1971) in *Opojna pijača* (1977). Tik pred izidom je njegova šesta novelistična zbirka, *Noč na Golem hribu*. Sreten Asanović je tudi glavni in odgovorni urednik osrednje črnogorske literarne revije Stvaranja.

Sreten Perović, rojen v Gornji Gorici (Titograd) leta 1932, je eden najbolj razgibanih črnogorskih književnikov, pesnik, dramatik, urednik, prevajalec, predvsem pa zelo ploden ustvarjalec. Od leta 1951, ko je še kot študent izdal svojo prvo zbirko (*Zvoki in daljave*), je kot pesnik stalno pričujoč: *Marmorno pleme* (1955), *Seanse* (1958), *Žejna ura* (1960), *Začarano svetišče* (1962), *Korida* (1964), *Prepoznavanje časa* (1965), *Rekviem* (1969), *Lesendro* (1972), *Hladno oko*. V tem času je napisal tudi več dramskih tekstov, esejev in razprav, uredil vrsto antologij in prevedel domala vse najpomembnejše sodobne makedonske pesnike.

Jevrem Brković (1935, Piperi pri Titogradu) je v svojo bibliografijo vpisal že dvajset pesniških zbirk, med katerimi literarna kritika omenja zlasti zbirke *Oporoke*, *Gorjanska dežela*, *Gorjanski Homer je mrtev*, *Moji ljudje*, *Pod samim nebom* in *Prišleki* (in prav iz te sta prevajalca izbrala dva ilustrativna odlomka). Brkić je avtor tudi treh dram, dveh zbirk otroške poezije in knjige kratke proze. Jevrem Brković je še posebej odmeven zaradi svoje tematske aktualnosti in posebnega pesniškega izraza, ki bi mu lahko rekli lirsko-epski in je zanj značilna neka elergična ironija.